

UVOD

Gaudapada je po predanju bio učitelj Govinde, Šankarinog učitelja. Smatra se da je živio oko 550. god. n.e. Njegova *Karika* (strofe) na *Mandukja upanišadu* je najstarije poznato sistematsko izlaganje *advaita vedante*. Gaudapada pokazuje jasne znake srodnosti sa budističkom filozofijom, takođe njegov jezik i učenje bliski su budističkim izvorima. Neke njegove teze su identične s Nagardžuninim. To je navelo mnoge istraživače na pomisao da je Gaudapada bio najpre budista.

Karika je komentar u stihovima na *Mandukja upanišadu*. Deli se na četiri dela:

1. *Agama prakarana* (Predaja ili dokazivanje izvornosti znanja)
2. *Vaitathya* (O iluziji)
3. *Advaita* (Nedvojstvo)
4. *Alatašanti* („Gašenje požara”)

Prvi deo je kratko i sistematsko izlaganje teksta upanišade, koje sledi njeno razlikovanje četiri stanja svesti. Neki od najvažnijih indijskih komentatora tretiraju 29 strofa *Agama prakarane* kao originalni deo *Mandukja upanišade*.

Drugi deo se kreće izvan teksta upanišade da bi ustanovio nerealnost objekata koji se javljaju u snovima i, uz pomoć analogije, objekata koji se javljaju u budnom stanju. Čista svest autentičnog Sopstva (*atmana*) transcendirira oba ova stanja, koja nisu ništa drugo do *maja*, iluzija. Gaudapada izlaže suštinsko jedinstvo budnosti i sanjanja, dokazujući da je ispoljeni svet isto tako nerealan kao i svet snova. Šankara će isticati razliku između ta dva, da bi izbegao iluzorni subjektivizam.

Advaitu u *Kariki* predstavlja jasna, pozitivna tvrdnja o nedvojstvu: samo *atman-brahman* je stvarnost, sve drugo je iluzija.

Gaudapada izlaže *ađata* doktrinu, učenje o nenastajanju.

Četvrti deo *Karike* izlaže sredstva za uklanjanje iluzije dualiteta. U suštini to je *asparša joga*, spomenuta u trećem delu.

Ukazujući na relativnost svih iskustava koja imamo, i na javi i u snu, Gaudapada postavlja realnost nečega što nadilazi iskustvo i relativnost. To je *atman-brahman*, transcendentni duh koji omogućava svako moguće iskustvo, svest, kao i samo postojanje. Njegova spoznaja jedino je čovekovo spasenje.

Napomene i komentari u zagradama su od izdavača.

Ivan Antić

Knjiga 1

Dokazivanje izvornosti znanja

Agama prakarana

- I.1. *Vaišvanara* je sveprožimajući i spoznaje grube vanjske predmete. *Taiđasa* iskušava suptilne objekte snova. *Prađna* je osnova svesnosti. To je onaj koji je poznat u sva tri stanja.
- I.2. *Vaišavanarina* “usta” je desno oko. *Taiđasa* je unutar organa uma, *Prađna* je prostor unutar srca. Predstavljaju tri mogućnosti u telu.
- I.3. *Vaišvanara* uvek uživa u grubom, *Taiđasa* u suptilnom, a *Prađna* uživa u blaženstvu. Spoznaj uživanja kao trostruka.¹
- I.4. Grubo zadovoljava *Vaišvanaru*, *Taiđasu* suptilno, a *Prađnu* blaženstvo; znaj da je ispunjenje trostruko.
- I.5. Onaj ko zna i iskušavaoca i njegove objekte iskustva u sva tri stanja, nije dotaknut iskušavanjem objekata iskustva.
- I.6. Svi objekti nastaju. *Prana* ih sve stvara. *Puruša* omogućava nezavisnu svest.
- I.7. Oni koji žive u stvorenom, smatraju to božanskim ču-
dom. Drugi zamišljaju da je to poput sna ili iluzije.

---

¹ Tri stanja: java, san i dubok san bez snova, jesu tri načina na koji se jedan i neuslovljeni *atman* ispoljava kada je ograničen različitim ograničenjima (*upadhi*). *Atman* povezan sa grubim telom naziva se *višva*, sa suptilnim telom *taiđasa* i sa uzročnim telom naziva se *prađna*.

I.8. Neki smatraju da stvoreni svet nastaje pukom božijom voljom. Oni koji su opčinjeni vremenom, izjavljuju da je vreme izvor svih stvari.

I.9. Drugi kažu da je svet stvoren za božije uživanje, a neki opet da je to sve samo igra. Ali, ako je stvarna priroda božanskog da je Jedan - koju želju može imati kada je on sve?

I.10. Za iskorenjivanje patnje, neiscrpan je nedualni gospod, vladar. *Turija* je poznata ka sveprožimajući izvor svega postojećeg.

I.11. *Vaišvanara* i *Taidasa* su uslovljeni i uzrokom i posledicom, a *Prađna* samo uzrokom. Ništa od toga nema u *Turiji*.

I.12. *Prađna* ne poznaje Ja i ne-Ja, ni istinu ni laž. *Turija* je večna i svevideća.²

I.13. Nespoznavanje dualnosti zajedničko je za *Prađnu* i *Turiju*. Ali *Prađna* je udružena sa uzrokom stanja spavanja, a toga nema u *Turiji*.³

---

² Bitno je da Gaudapada razlikuje *prađnu* (mudrost) - koji se u *Mandukja upanišadi* koristi za stanje dubokog sna - od *turije*, pošto neki upanišadski tekstovi - kao Jađnavaljkin dijalog sa Maitrejom - identifikuju *prađnu* kao najviše stanje *atmana*. *Prađna* je stanje uzročnog bivanja od koga proističe sav pojavni svet. Mi se budimo iz dubokog sna u suptilni svet snova, ili u javu, svet grubih objekata. Ali *prađni* nedostaje svetlost svesti koja je za Gaudapadu i Šankaru suština *atmana*.

³ Opis stanja dubokog sna može da zbuni sličnošću opisa čiste svesti; u oba slučajeva ne postoji svest o dvojstvu. Stoga je važno razumeti razliku među njima. *Prađna* ne opaža dvojstvo jer uopšte ništa ne opaža; *Turija* ne opaža dualitet jer vidi stvarnost kakva jeste - bez dvojstva. *Turija* je četvrto stanje, čista ili transcendentalna svest koja se osvaja meditativnom praksom, za razliku od prva tri stanja (java, sanjanje i dubok san bez snova) koja prirodna i urođena svakom čoveku.

I.14. *Vaišvanara* i *Taiđasa* udruženi su sa javom i snom; *Prađna* je stanje dubokog sna bez snova. Oni koji znaju *Turiju*, ne vide ni snove ni duboki san.

I.15. San je pogrešno znanje, duboki san je odsustvo svesti o realnosti. Kada su te dve greške uklonjene, postiže se *Turija*.

I.16. Kada je duša pod uticajem *maje*, ona spava; kada se probudi shvata nedvojstvo kao nestvoreno i uvek budno.⁴

I.17. Kad bi pojavni svet bio stvaran, on bi nesumnjivo nestao. Sva ova dualnost je samo privid (*maja*). Nedvojstvo (*advaita*) je najviša, transcendentalna stvarnost.

I.18. Kada se mnoštvo zamisli, ono nestaje. Ovakav razgovor samo je za obuku.⁵ U spoznaji dualnost prestaje.

I.19. Kada se *Vaišvanara* namerno identifikuje sa “A” (u mantri AUM), podudarnost pojmova da se bude prvi (*adi*), kao i podudarnost pojmova da se bude sveprožimajući je u prvom planu.

I.20. Kada se *Taiđasa* poistovećuje sa “U”, shvatljivo je kao izraz superiornosti (*utkarsa*), što se jasno vidi i kao pojam posredovanja (*ubhayatvam*).

I.21. Kada se *Prađna* identifikuje sa “M” očigledna je namera da se predstavi kao mera i bit u kojoj se sve stvari stapaju.

---

⁴ *Maja* nema početak jer nije nešto realno, ona nije ništa. Neznanje stvara *maju*.

⁵ Iako je svet nerealan, treba tražiti njegovo objašnjenje.

I.22. Ko god ima nedvosmisleno znanje o značenju tri stanja veliki je mudrac koji zaslužuje obožavanje i poštovanje svih bića.

I.23. Pomoću zvuka “A” postiže *Vaišvanaru*, pomoću zvuka “U” *Taiđasu*, a zvukom “M” *Prađnu*. U bezvučnosti nema postignuća.

I.24. Reč “AUM” treba shvatiti deo po deo. Delovi su nesumnjivo slova. Obuhvativši “AUM” deo po deo, ni o čemu drugome ne treba misliti.

I.25. Um treba da bude apsorbovan u “AUM”. “AUM” je *Brahman*, neustrašiv. Onaj ko je apsorbovan u “AUM” potpuno je bez briga.

I.26. “AUM” je zaista niži *Brahman*; “AUM” je takođe vrhovni *Brahman*. “AUM” je neuslovljen, celovit, jedinstven, oslobođen posledica, nepromenljiv.

I.27. “AUM” je uistinu početak, sredina i kraj svega. Znajuci “AUM” na taj način, čovek ga odmah dostiže.

I.28. Znaj “AUM” kao Gospoda koji boravi u srcu svega. Čovek sa jasnim razlikovanjem, koji je spoznao “AUM” kao sveprožimajući, ne tuguje.

I.29. On je istinski mudrac, koji zna “AUM” - bezvučan, a ipak beskrajn zvuk - blaženu stvarnost gde svaka dualnost prestaje. On, i niko drugi!

Knjiga 2
Iluzija
(Vaitathya Prakarana)

II.1. Mudar proglašava da su svi objekti viđeni u snovima nerealni zato što su (1) nepostojani i (2) ograničeni.

II.2. Pored toga, ako ih neko ne vidi odmah, kasnije neće imati vremena za to! I kada se probudi, sanjač nikada sebe ne nalazi na tom mestu.

II.3. Štaviše, nepostojanje bojnih kola itd. dokazivano je u svetim spisima na logičkoj osnovi. Mudri kažu da sami sveti spisi potvrđuju nestvarnost postavki razuma.

II.4. Kao što su objekti u snu nestvarni, tako su, iz istih razloga, i objekti opaženi u budnom stanju takođe nerealni. Jedina razlika je što su objekti u snu ograničeni na područje duše.

II.5. Sličnost ovih različitih objekata daje dovoljan razlog mudrom da poistoveti stanje jave i sna.

II.6. Što ne postoji na početku ne postoji ni na kraju, a sigurno ne postoji ni u sredini! Ali, kao i iluzije, oni izgledaju realni.

II.7. Njihova korisnost je protivrečna u snu. (Na primer, u snu su stvari iz budnog stanja beskorisne.) Stoga, pošto objekti imaju početak i kraj, s pravom se tvrdi da su nerealni.

II.8. Neobični objekti su samo proizvodi specifičnih stanja - isto kao u slučaju nebeskih bića. Ona se spoznaju odlaskom tamo kao što dobro upućena osoba ovde čini.

II.9. Ono što je zamišljeno unutarnjom svešču u stanju sanjanja je nerealno, a što se opaža vanjskom svešču je realno. Ali, u oba slučaja ono što je opaženo je nerealno.

II.10. U budnom stanju je, takođe, nerealno ono što je zamišljeno unutarnjom svešču, a što god da opažamo vanjskom svešču je realno - ali razum nalaže da su oba nerealna.

II.11. Ako su svi objekti u oba stanja nerealni, ko je taj koji je svestan tih objekata i ko ih je osmislio?

II.12. Samoosvetljeni *Atman*, snagom svoje *maje*,⁶ predstavlja sam sebe. Samo je on svestan objekata koje emanira. To je konačan zaključak *Vedante*.⁷

---

⁶ Ovde *maja* ima značenje čudotvorne moći.

⁷ Gaudapada vidi san i javu kao slične: u snu je naša svest, opsednuta neznanjem, okrenuta unutra i stvara nerealan svet zasnovan na čulnim informacijama. Na javi je naša neznanjem opsednuta svest okrenuta van da opaža i bude u interakciji sa materijalnim stvarima. Oboje, telo i ostale materijalne stvari su nerealni, oni su aspekti obmane *maje*. Takvo individualizovano biće je pojavni ego, koji predstavlja sebe kao subjekta.

Stih 12 ističe da je samoosvetljeni *atman* istinski subjekt. Ceo svet je tvorevina *atmana*, u smislu da je sa naše tačke gledišta *maja* atmanova kreativna snaga, *Brahmanov* bespočetni svet iluzije, veo neznanja u kome čista svest ne uviđa sebe jer se bavi svojim sadržajima kao da su objekti. Ali s apsolutne tačke gledišta, nema sveta, nema *maje*, nema neznanja, nema sputanosti Sopstva, nema puta do prosvetljenja, niti prosvetljenja koje bi se postiglo. Kada je sve svetlost, od kakvog je značaja traganje za svetlošču?

Iz stiha 12 ne treba zaključiti da se *atman* jednostavno može poistovetiti sa misliocem, posrednikom, opažateljem u budnom stanju, ili u snu. Interakcija subjekta je uslovljena iluzijom *avide* (neznanja) i zamračena iluzijom *maje*, mada je subjekt, sam po sebi, identičan s *atmanom*. Sve što je realno u interakciji subjekta je *atman*.

II.13. Gospod daje raznolikost svetovnim stvarima koje postoje u njegovom umu. Gospod projektuje konkretne objekte ovoga sveta na taj način što okreće svoj um spolja.

II.14. Unutarnji objekti, koji traju samo dotle dok traje misao o njima, kao i stvari opažene samo u određenom trenutku, samo su puke imaginacije. Nema ničeg što bi ih odlikovalo.

II.15. Objekti koji postoje nemanifestovani u umu, i objekti koji su manifestovani spolja, svi su puke imaginacije. Razlika među njima nastaje samo usled razlike čulnih organa (koji ih opažaju).

II.16. Najpre On zamišlja individualnu dušu, a zatim razne vanjske i subjektivne objekte. Pamćenje je u saglasnosti sa znanjem.

II.17. Upravo kao što u mraku nejasno vidimo konopac pa mislimo da je zmija, tako se i Sopstvo zamišlja na različite načine.

II.18. Kada se uže spozna kao uže, sve iluzije o njemu nestaju, i samo uže ostaje. Tako je i sa spoznajom Sopstva.

II.19. Zamišlja se da je ono identično sa *pranom* (životnom energijom) ili sa drugim večnim entitetima. To je iluzija (*maja*) Božanskog Jednog s kojom se on prikriva.

II.20. Oni koji znaju *pranu*, identifikuju Sopstvo sa *pranom*. Oni koji znaju elemente, identifikuju ga sa elementima. Oni koji poznaju kvalitete, identifikuju ga sa kvalitetima. Oni koji poznaju kategorije, identifikuju ga sa kategorijama.

II.21. Oni koji znaju 'stopala' poistovećuju ga sa 'stopalima'. Oni koji poznaju samo čulne objekte, poistovećuju ga sa čulnim objektima. Oni koji poznaju samo svet, identifikuju ga sa svetom. Oni koji veruju u Boga, poistovećuju ga sa Bogom.

II.22. Oni koji poznaju Vede, poistovećuju ga sa Vedama. Oni koji poznaju žrtvovanja, poistovećuju ga sa žrtvovanjem. Oni koji znaju spoznavaoća, identifikuju ga sa spoznavaoćem. Oni koji poznaju objekte iskustva, identifikuju ga sa objektima iskustva.

II.23. Poznavaoci suptilnog, identifikuju ga sa suptilnim. Oni koji znaju (samo) grubo, poistovećuju Sopstvo sa grubim. Oni koji poznaju Boga sa obličjem, identifikuju ga sa oblicima, a oni koji znaju bezoblično, identifikuju Sopstvo sa prazninom.

II.24. Poznavaoci vremena poistovećuju ga sa vremenom. Znalci prostora nazivaju ga prostorom. Sofisti ga nalaze u raspravi. Kosmolozi ga identifikuju sa četrnaest svetova.

II.25. Poznavaoci uma poistovećuju ga sa umom. Znalci inteligencije poistovećuju ga sa inteligencijom. Znalci svesti ga identifikuju sa svešču. Poznavaoci ispravnosti (*dharma*) ili neispravnosti identifikuju ga sa jednim ili drugim.

II.26. Neki kažu da je stvarnost sačinjena od 25 principa, a neki od 26. Neki kažu da se sastoji od 31 kategorije, a neki veruju da ih ima beskonačno!

II.27. Oni koji znaju ljudska zadovoljstva, identifikuju Sopstvo sa zadovoljstvima. Oni koji znaju stupnjeve života, identifikuju ga s njima. Gramatičari ga identifikuju sa muškim, ženskim ili srednjim rodnom! Drugi ga indentifikuju sa transcendentnim ili imanentnim.

II.28. Znalci Stvaranja identifikuju ga sa Stvaranjem. Poznavaoi rastvaranja identifikuju ga sa rastvaranjem. Znalci opstajanja poistovećuju ga sa opstajanjem. Ali, svi ti pojmovi samo su imaginacije u Sopstvu.

II.29. Što god da se izlaže, to je ono što čovek vidi. On se poistovećuje i ispunjava s tim. Obuzet time on biva apsorbovan u to.

II.30. Mada Jedan (Sopstvo) nije različit od svega toga, ipak se identifikuje kao poseban. Ko god ovo zna, može bez greške da ga tumači.

II.31. Upućeni u *vedantu* vidi čitav univerzum kao san, madžioničarski trik ili kao (iluzorni) grad na nebu.

II.32. Nema nastanka, nema nestanka, nema nikoga u ropstvu, nema tragaoca za oslobođenjem niti oslobođenog. To je apsolutna istina (*paramartha*).

II.33. To se shvata i kao nedualno i kao nerealno stanje, i sve je spoznato kao nedualno. Stoga je nedvojstvo blaženstvo.

II.34. S tačke gledišta Sopstva (*atmana*) svet ne postoji; niti postoji kao nezavisan od Sopstva, ni kao drugačiji od Sopstva, ni kao Sopstvo. To je ono što mudrac zna.

II.35. Meditanti dobro utvrđeni u *vedama* i oslobođeni od želja, straha i ljutnje, vide Sopstvo kao slobodno od svih razlika i obeležja, potpuno oslobođeno od svake pojavne realnosti i nedualno.

II.36. Znajući tako, učvrsti svoju pažnju na nedualnost. Spoznajući nedualnost budi prema svetu ravnodušan.

II.37. Pusti da svet(ovni ljudi) ispoljava(ju) laskanja, pozdrave i rituale. Sa telom i dušom kao glumcem, prepusti se okolnostima.

II.38. Uvidevši Stvarnost unutar i izvan sveta (kao sve što biva), meditant treba da postane jedno sa Stvarnošću, da nađe blaženstvo u Stvarnosti i nikada da se ne odvrati od Stvarnosti.

Knjiga 3

Nedvojstvo

(*Advaita prakarana*)

III.1. Aspirant nastoji da dođe u stanje *Brahmana*. Ali, on je takođe i zbunjen jer misli da pre stvaranja ništa nije postojalo.

III.2. Stoga ću opisati beskonačno, nerođeno i jedno. Slušaj! Ništa ne nastaje, mada izgleda da dolazi u postojanje.

III.3. Ovako izgleda 'nastajanje': Za Sopstvo se kaže da postoji u individualnom biću kao prostor unutar ćupa. Njegovo postojanje je ograničeno bićem kao što je beskrajni prostor omeđen zidom ćupa.

III.4. Kada se ćup razbije, prostor u njemu stapa se sa univerzalnim prostorom. Tako se i individualne duše stapaju u Sopstvu.

III.5. Kada je deo prostora obuhvaćen jednim ćupom ispunjen prašinom, dimom i sl., prostori omeđeni drugim ćupovima nisu zagađeni. Isti je slučaj sa individualnim dušama po pitanju (individualnih osobina) sreće, nesreće itd.

III.6. Oblik, ime i namena razlikuju se jedno od drugog, ali prostor je uvek jedan isti. Isto važi u slučaju individualnih duša.

III.7. Prostor u ćupu nije ni proizvod ni (izdvojeni) deo univerzalnog prostora. Tako ni individualna duša nije ni proizvod ni (izdvojeni) deo univerzalnog Sopstva.

III.8. Deca misle da je nebo zagađeno prašinom. Tako i neznalice misle da Sopstvo može da bude zagađeno.

III.9. U odnosu na njihovo rođenje, smrt, njihov odlazak i dolazak, Sopstvo je kao prostor.

III.10. Sve tvorevine nastaju kao u snovima uz pomoć *maje* Sopstva. Nema racionalne osnove da se utvrdi njihova realnost, istovrsnost ili superiornost.

III.11. Analogija sa prostorom dobro ilustruje identitet Sopstva sa individualnom dušom u omotačima (*koša*) hrane itd. kao što objašnjava *Taitirija upanišada* (II, 1-6).

III.12. Kao što je dokazano da je prostor u stomaku isti kao prostor u zemlji, ovakvo povezivanje u 'doktrini meda' pokazuje da isto važi za vrhovnog *Brahmana* ('doktrina meda' u *Brhadaranjaka upanišadi* II. V. 1-14).

III.13. Nerazlikovanje individualne duše i Sopstva je potvrđivano i veličano, a razlikovanje je odbacivano - samo je s ove tačke gledišta razumevanje moguće.

III.14. Svako iznošenje razlika između individualne duše i Sopstva samo je figurativno, odnosi se na budućnost; iskazi potvrđuju da podvojenost nije realna.

III.15. Kada je stvaranje objašnjavano primerima, kao što su zemlja, zlato, iskra itd. to su samo poučne metafore. Nema istinskog mnoštva.

III.16. Tri životna stanja odgovaraju inferiornom, srednjem i superiornom uviđanju, izneta su iz saosećanja tako da ljudi mogu da meditiraju na njima i unapređuju se.

III.17. Dualisti, koji tvrdoglavo prijanjaju uz zaključke do kojih su došli sopstvenim metodama, u stalnom su sukobu jedni sa drugima. Ali, mi nismo u sukobu sa njima.

III.18. Nedvojstvo je najviša stvarnost (*paramartha*), pošto se za dvojstvo priznaje da je proizvod, dualisti vide dualnost u oboje. Tako naše gledište nije u sukobu sa njihovim.

III.19. (Neki kažu da) se kroz *maju*, ili na koji drugi način, Nestvoreno (stvarnost) preobražava u svet. Da je tako, onda bi besmrtno postalo smrtno.

III.20. Raspravljajući tvrde da Nerođeno podleže rađanju – ali kako nenastalo i besmrtno biće može da stekne smrtnost?

III.21. Besmrtno ne postaje smrtno; smrtno ne postaje besmrtno. Takvo preobražavanje suštinske prirode jednostavno se ne događa.

III.22. Kako može bilo ko da veruje da jedno besmrtno biće može da promeni svoju prirodu i postane smrtno, zadržavajući svoju besmrtnost - i da nakon toga ostane nepromenjeno?

III.23. Nastajanje može biti realno ili iluzorno. Oba gledišta su predstavljena u spisima. Sveti spisi potvrđuju samo ono što je ustanovljeno razumom (tj. sveti spisi nisu dovoljni).⁸

---

⁸ Postoje dva suprotna vednatinska pristupa u odnosu između *Brahmana* i sveta. *Vivarta* filozofija (iluzionizam) koja je tradicija Gaudapade i Šankare, tvrdi da je u suštini realan samo *Brahman*, a sve drugo što izgleda da postoji je iluzija, nerealno ispoljavanje neznanja. *Vivarta* filozofi kažu da je svet u stvarnosti *Brahman*, i da je on sve što postoji, a da je iluzija sve što zamišljamo drugačije: ako svet ne vidimo kao *Brahman*, već kao svet po sebi, ili ako *Brahman* ne vidimo kao sam svet.

Parinama filozofija (preobražavanje) tvrdi da se *Brahman* preobražava u svet, dok istovremeno zadržava svoju prirodu. Filozofi

III.24. Iz takvih tekstova kao što su 'Ovde nema različitosti' (*Katha Up.* II, 1, 11) ili 'Kroz *maju* Indra' (*Brh. Up.* II. V. 19) znamo da se Nenastalo manifestuje samo pomoću *maje*.

III.25. Odbacivanjem obožavanja Preuzvišenosti (*Hiranyagarbha*) odbacuje se Stvaranje (vidi I.U.12). Tekst '...i ko će ga stvoriti?' (*Brh. Up.* III. IX. 27-8) isključuje uzročnost.

III.26. Tvrdnja spisa da To 'nije to – nije to' (*Br. Up.* III, IX, 27-8.) negira sve te poglede. Budući da je To sasvim neshvatljivo, Nerođeno je samosvetleće.

III.27. Da biće nastane moguće je jedino na iluzoran način. Svako ko tvrdi da se ono zaista događa, kaže da nastaje ono što već biva.

III.28. Nepostojeće ne nastaje ni u iluziji, ni u stvarnosti. Jaloža žena ne rađa sina ni u iluziji, ni u stvarnosti.

III.29. I u snu i na javi um daje iluziju kretanja između dva aspekta.

III.30. Nema sumnje da se um, koji je jedan, javlja u snu kao dvostruk. Takođe se i na javi nedualno javlja pod dva aspekta.

III.31. Dualnost - bilo pokretna ili nepokretna – je mentalna projekcija. Kada um prestane sa mentalnim aktivnostima, nikakva dualnost se ne opaža.

Nimbarka i Valabha su najpoznatiji zastupnici *parinama vedante*. I jedni i drugi identifikuju Krišnu sa večnim *Brahmanom*. Po njima bog Krišna stvara svet iz svoje energije, ili iz suštine, i stoga su Bog i svet isto. Za *parinama* filozofe svet je realan, nije iluzoran.

III.32. Spoznajom da je Sopstvo Stvarnost, mišljenje prestaje, ono postaje ne-um. Nestankom mentalnih objekata, nema šta da se spoznaje.

III.33. Neki kažu da nenastalo, nespoznatljivo znanje nije različito od sna. Ali, to je znanje *Brahmana* koje je nerođeno i večno. Nerođeno spoznaju nerođeni.

III.34. Čovek treba da spozna sva pojedinačna stanja uma; kada je um pod kontrolom, oslobođen je svih koncepcija, ali sposoban da razlikuje. Stanje uma u dubokom snu je sasvim drugačije.

III.35. U dubokom snu um gubi sebe, ali nije tako kada je pod kontrolom. Tada je um, u tom neustrašivom brahmanu, svetlost spoznaje koja sija na sve strane.

III.36. Nerođen, bez snova, bez imena i oblića, uvek zračeći i sveznajući, nema dela koja izvodi.

III.37. To je sasvim neizrecivo i neshvatljivo, savršeno mirno, večno zračeće, ekstatično (*samadhi*), nepokretno, neustrašivo.

III.38. Kada nestane mentalna aktivnost, nema ni prihvatanja ni odbacivanja, znanje je zasnovano na nerođenom Sopstvu; tu ono postiže smirenje (*samanta*).

III.39. Ovu 'jogu-bez-dodira' (*asparša joga*) jogiji teško razumeju; plaše je se, nalaze strah tamo gde nema ničeg čega se treba bojati. (Joga u osnovi znači 'jedinstvo', stoga jedinstvo znači da nema dodira s objektima.)

III.40. Takvi jogiji koji se drže kontrole uma postižu neustrašivost, poništenje patnje (*dukkha*), znanje o Sopstvu i večni mir.

III.41. Kontrolisati um bez zapadanja u krizu je kao pokušati da se jednom slamčicom iscrpi okean, kap po kap.

III.42. Prava sredstva su suštinska za disciplinovanje uma, bilo da je rastrojen željama i zadovoljstvima, ili je uspavan – uspavanost je isto tako štetna kao i želje.

III.43. Uvek imajući na umu da je sve patnja (*dukkha*) čovek treba da obuzdava um od uživanja u zadovoljstvima. Zapamti da je sve nerođeno; stoga nema ničeg da se iskušava.

III.44. Ako je um uspavan - probudi ga! Ako je rastrojen - smiri ga! Prepoznaj kada je opsednut željom. Kada je savršeno miran - ostavi ga u miru!

III.45. Ne prepuštaj se uživanjima, koristi oštroumno razlikovanje i oslobodi se vezanosti. Ako je um dostigao stanje ravnoteže, a nakon toga želi da se prepušta nemiru, uporno ga vrati u jedinstvo.

III.46. Kada um nije ni ukočen ni rastrojen, kada je smiren i oslobođen pojavnosti, on zaista postaje *Brahman*.

III.47. Najviša sreća je unutra, ona je smirenost, dolazi kao pratnja utruća (*nirvana*), neopisiva je i nerođena. Pošto je identična sa nerođenim objektom znanja, nazvana je Sveznajućom.

III.48. Nijedna duša nije rođena. Nema početka. To je najviša stvarnost u kojoj ništa nije rođeno.

Knjiga 4

Gašenje požara

(*Alatashanti prakarana*)

IV.1. Klanjam se najboljem od ljudi koji, pomoću neomeđene svesti, nepodeljene objektima, ostvaruje prirodu *dharme*⁹, nebu nalik.

IV.2. Klanjam se jogi poučavanoj u spisima poznatoj kao 'slobodna od dodira' (*asparša*), koja podstiče sreću svih bića, za dobrobit svih, lišena sukoba i protivrečnosti.

IV.3. Neki pretpostavljaju da postojeće nastaje iz bića, drugi, ponosni na svoju mudrost, kažu da se iz nepostojanja javlja postojanje.

IV.4. Ono što jeste ne može da nestane, a nepostojeće ne može da nastane. Dok se oni međusobno raspravljaju pomažu utvrđivanju pozicije *advaita* i spoznaje da ne postoji nastajanje.

IV.5. Prihvatamo nerođeno koje oni ističu i ne prepiremo se sa njima. Dakle, jasno je ono što nije predmet spora.

IV.6. Diskutanti tvrde da Nenastalo iskušava rađanje. Kako može Nerođeno, besmrtno biće zadobiti smrtnost?

---

⁹ Dharma je višeznačan termin. Pre svega označava kosmički poredak, raspored, harmoniju, a iz toga nastaje i značenje društvenog poretka, moralnosti, određenog učenja, religije, ispravnosti, pravde, zakonitosti, dužnosti itd. Gaudapada ovde, i u daljem tekstu, ima na umu pretežno budističko značenje ovog pojma kojim se, osim navedenog, označavaju predmeti, tvorevine, stvarnost, biće.

IV.7. Besmrtno ne postaje smrtno; smrtno ne postaje besmrtno. Promena suštinske prirode jednostavno nije moguća.

IV.8. Kako može bilo ko da veruje da jedno besmrtno biće može da promeni svoju prirodu i postane smrtno, zadržavajući svoju besmrtnost - i da nakon toga ostane nepromenjeno?

IV.9. Pod pojmom 'suštinska priroda' neke stvari, podrazumeva se ono što je potpuno u sebi, ono što je njen prvi uslov, što je urođeno, što nije slučajno ili stečeno iz nekog spoljašnjeg izvora, i što ostaje nepromenljivo.

IV.10. Sve tvorevine su po svojoj stvarnoj prirodi slobodne od starosti i smrti, ali mišljenjem da su podložne starosti i smrti njihova prava priroda se izopačuje.

IV.11. Diskutant koji smatra da su uzrok i posledica identični, mora priznati da uzrok nastaje. Kako može nerođeno da nastane i kako ono može da bude večno ako je podložno promeni?

IV.12. Ako, kao što kažete, posledica nije različita od uzroka, onda će iz istog razloga posledica biti nerođena. Osim toga, kako može nestvoren uzrok da bude identičan sa nastalom posledicom?

IV.13. Ne postoji primer koji bi podržao tvrdnju da posledica nastaje iz nenastalog uzroka. Ako bi posledica nastajala iz onoga što takođe nastaje, onda se suočavamo sa beskonačnim vraćanjem na isto.

IV.14. Kako mogu oni koji tvrde da je posledica uzrok uzroka, i da uzrok izaziva posledicu, dokazivati da su oni nestvoreni?

IV.15. Ako bi se tvrdilo da je posledica uzrok uzoka, i da uzrok izaziva posledicu, to bi bilo kao tvrdnja da sin rađa oca.

IV.16. Ako postoji uzročnost, onda sled uzroka i posledice mora da bude određen; ako se oboje javljaju odjednom, među njima ne može biti uzročnog odnosa, kao ni između dva roga jednog vola.

IV.17. Ako uzrok nastaje iz posledice, nikada ne može biti ustanovljen. Kako može neustanovljen uzrok da proizvede posledicu?

IV.18. Ako je uzrok zavisan od posledice, a posledica zavisna od uzroka, onda ko dolazi prvi ako drugi takođe nastaje od njega?

IV.19. Vaša nesposobnost da odgovorite, nemogućnost utvrđivanja uzročnog sleda, navodi mudrog da se prikloni nenastajanju.

IV.20. Klasičan primer semena i klice ostaje nedokazan - nedokazano se ne može koristiti kao sredstvo dokazivanja nečega.

IV.21. Neznanje o redosledu poretka uzročnosti samo po sebi ukazuje na odsustvo nastajanja. Ako nešto stvarno nastaje, zašto se ne bi istakao njegov prethodno postojeći uzrok?

IV.22. Ništa ne nastaje, niti samo iz sebe, niti iz drugog; ništa što postoji nikada nije nastalo, bilo to biće, nebiće ili obadva.

IV.23. Uzrok ne može da nastane iz nenastale posledice, niti se posledica jednostavno događa sama od sebe. Neprouzrokovano sigurno ne nastaje.

IV.24. Iskustvo mora da ima objekt, inače će oboje biti nepostojeći. Usled toga, kao i zbog iskustva patnje, tvrdnje naših oponentata o postojanju objekata treba biti priznata.

IV.25. Logika zahteva objekat kao uslov za iskustvo. Ali s tačke gledišta realnosti, jasno je da uzrok ništa ne uzrokuje.

IV.26. Misao (*ćitta*) nema kontakt sa samim objektima, niti sa pojavama. Objekti su nepostojeći, a pojavnost nije različita od misli.

IV.27. Ni u jednom od tri vremena misao nema kontakt sa objektima. Pošto ne postoje objekti, kako može biti obmane u pogledu njihove percepcije?

IV.28. Ni misao ni njeni objekti nikada ne dolaze u postojanje. Oni koji ih opažaju kako nastaju, nalik su onima koji vide samo kule u vazduhu!

IV.29. To je (kažu oni) nenastalo koje nastaje - ali ono je u suštini nerođeno i preobražaj njegove prirode se neće nikada dogoditi.

IV.30. Ako svet nema početka, neće imati ni kraja. *Mokša* ne može da ima oboje, da ima početak i da bude večna.

IV.31. Ono što ne postoji na početku, ne postoji ni na kraju, pa sigurno ne postoji ni u sredini! Ali izgleda realno kao iluzija.

IV.32. Njihova korisnost je opovrgnuta u snu (tj. u snu su stvari budnog života beskorisne). Stoga, pošto one nemaju početak ni kraj, ispravno ih je držati za nerealne.

IV.33. Sve stvari koje opažamo u snu su nestvarne, stoga što su opažene ovim ograničenim telom. Kako mogu realne stvari da se opaze u ovako uskom prostoru?

IV.34. Besmisleno je tvrditi da se stvari u snu spoznaju odlaskom do njih; ne postoji vreme u kome bi se to dogodilo, i niko kada se probudi ne nalazi sebe na mestu koje je sanjao.

IV.35. Ako razgovarate sa svojim prijateljem u snu, on neće potvrditi da je razgovarao sa vama kada se probudite, i ako nešto dobijete u snu, toga nema na javi.

IV.36. Telo sna nije realno - ono je različito i nezavisno od vidljivog. Baš kao telo, sve osim toga je mentalno opažanje i nerealno.

IV.37. Pošto iskustvo sna nalikuje budnom stanju, verovalo se da je budnost iz njega nastala. Ali to je samo osnova za budno stanje koje je realno za svakog pojedinog sanjača!

IV.38. Nije dokazano da se događa nastajanje - stoga je rečeno da je sve nenastalo. Apsolutno ne postoji slučaj da nerealno nastaje iz realnog.

IV.39. Ako ugleda nešto nerealno u budnom stanju, i emocionalno se veže s tim, čovek to može videti u snu, takođe. Ali ako vidi nešto nerealno u snu, neće ga videti opet na javi.

IV.40. Nerealno ne može da ima nerealno za svoj uzrok, niti realno može nastati iz nerealnog. Realno ne može biti uzrok realnog; kako bi onda realno moglo biti uzrok nerealnog?

IV.41. Baš kao što na javi čovek može da rukuje objektima, ali ne i da bude objektivn prema njima, zbog nedostatka

sposobnosti razlučivanja, i samo zamišlja da su realni, tako i u snu, zbog nedostatka sposobnosti razlučivanja vidi objekte svojstvene snu.

IV.42. Mudar podučava o nastajanju zbog onih koji se boje apsolutnog nenastajanja, zbog ljudi koji prijanjaju uz realnost objekata i drže se tradicionalnih verovanja.

IV.43. Za sve one koji se boje i skreću s pravog puta, oslanjajući se na (empirijsko) iskustvo, pogrešno prihvatanje nastajanja neće doneti (karmičke) plodove, čak iako je ova greška neznatna.

IV.44. Kao što se slon u madžioničarevom triku naziva slonom na osnovu opažanja i karakterističnog ponašanja, tako se za objekte takođe kaže da postoje na osnovu opažanja i karakteristika.

IV.45. Sve je nerođena, nepokretna, nematerijalna, mirna nedualistička svest, koja izgleda kao da nastaje, kreće se i poprima materijalni oblik.

IV.46. Svest ne podleže rađanju; otuda su i *dharme* (tvorevine) nerođene. Oni koji ovo znaju, nikada ne podležu propasti.

IV.47. Kao što baklja izgleda kao krug kada se brzo okreće, tako i svest kada se kreće izgleda kao (da je podeljena na subjekat i objekat) saznavalac i znano.

IV.48. Kao baklja koja se ne kreće i ne daje privid nekog drugog oblika, tako je i svest u mirovanju oslobođena privida pojavnosti i nastajanja.

IV.49. Kada je baklja u pokretu, njen izgled (kruga) nije joj nametnut od nečeg drugog; kada se ne kreće, njen izgled (kruga) nije otišao od nje; niti je izgled ušao u plamen (nije isto što i plamen, niti je različit od njega).

IV.50. Izgled kruga ne nastaje iz baklje jer je nepostojeći. Isto važi i za svest, pošto su u oba slučaja (njihove) pojave (nastale od kretanja) iste prirode.

IV.51. Kada je svest aktivna, (takvi mentalno) stvoreni oblici ne dolaze odnekud izvan (nisu različiti od svesti), niti oni nestaju kada svest miruje, niti su oni iste prirode kao svest.

IV.52. Pojave ne nastaju iz svesti pošto nisu supstancijalne. Ne mogu biti spoznate jer nisu podložne odnosu uzroka i posledice.

IV.53. Materija ne može da prouzokuje drugačiju materiju, ništa ne može da prouzroči tvorevine različite od svoje prirode. Ali tvorevine (*dharma*) se ne mogu smatrati ni supstancijalnim ni različitim od svega supstancijalnog.

IV.54. Stoga, vanjske stvari nisu proizvod svesti, niti one proizvode svest. Onaj ko ovo jasno uviđa (*viveka*) svedoči o nenastajanju uzroka-i-posledice.

IV.55. Sve dok mislimo na osnovu uzroka-i-posledice, postoji uzročnost. Kada nestane opčinjenost uzročnošću, ništa prouzročeno ne nastaje.

IV.56. Sve dok postoji vezanost za uzročnost, postoji *samsara*; kada jednom taj spoj nestane, nema stvaranja *samsare*.

IV.57. Sve je proizvod relativnosti (*samvrti*) i stoga ništa nije večno; budući neodvojiva od bića (*sat*), svaka stvar je nerođena, zato ne postoji niti bilo šta što bismo mogli nazvati razaranjem.

IV.58. Tvorevine (*dharme*) koje se rađaju, nisu stvarno rođene. One nastaju u potpunosti iz *maje*, a *maja* je sama po sebi nestvarna.

IV.59. Pošto iluzorno seme daje iluzorni plod, on nije ni večan ni uništiv. Isto važi za sve tvorevine (*dharme*).

IV.60. Izrazi 'večno' i 'prolazno' nisu prikladni za nenastale tvorevine (*dharme*). Čovek ne može da donosi kategorične tvrdnje o neizrecivom.

IV.61. U snu, um stvara iluziju kretanja između dva aspekta; na javi takođe daje iluziju odnosa dva aspekta (dualizma, subjekta i objekta).

IV.62. Nema sumnje da dualistični um u snu stvara dvojstvo, a takođe i na javi.

IV.63. Objektivna bića (rođena iz jaja, materice itd.), koja sanjač vidi kako se kreću u deset smerova,

IV.64. jesu sanjačevi mentalni objekti koji ne postoje odvojeno od njegovog uma. Sve što on opaža tvorevina je njegovog uma.

IV.65. Bića (rođena iz jajeta, materice itd.) koja čovek na javi vidi kako se kreću u deset smerova (svuda okolo),

IV.66. jesu mentalni objekti čoveka na javi, i oni ne postoje nezavisno od njegovog uma. Sve što on opaža na javi tvorevina

je njegovog uma (on sam stvara iluziju vanjskih objekata jer je dualističan).

IV.67. Oboje (um i objekti) su jedno drugom objekti percepcije (izraz su dualizma). 'Da li oni postoje?' Odgovor je: 'Ne'. Oboma nedostaju individualna svojstva pošto postoje samo jedno u odnosu na drugo.

IV.68. Individualna bića se rađaju i umiru kao snovi; tako se javljaju i nestaju sva individualna bića (*diva*).

IV.69. Individualna bića se rađaju i umiru kao iluzije; tako se javljaju i nestaju sva individualna bića (*diva*).

IV.70. Individualna bića se rađaju i umiru kao opsene; tako se javljaju i nestaju sva individualna bića (*diva*).

IV.71. Nikada nijedno individualno biće nije rođeno. Ona nemaju nastanka. Ovo je vrhovna stvarnost, u kojoj nikada ništa nije rođeno.

IV.72. Dualizam subjekta i objekta je zapravo oscilacija samog uma; svest je sama po sebi bespredmetna, nije u odnosu ni sa čim.

IV.73. Ono što nam mentalno iskustvo kazuje da postoji, u stvarnosti ne postoji. Isto tako, ono što druge škole tvrde da postoji, u stvarnosti ne postoji.

IV.74. Čak i sa empirijske tačke gledišta, Sopstvo se smatra 'nerođenim'; ali sa apsolutne (*paramartha*) tačke gledišta ono nije čak ni 'nerođeno'. S tačke gledišta drugih škola, ono nastaje unutar postojanja.

IV.75. Premda u stvarnosti ne postoji dualnost, uporno žudimo za nestvarnim! Jednom kada ostvarimo nepostojanje dualnosti, više se ne rađamo jer smo oslobođeni uzroka (*samsare*, rađanja-i-umiranja).

IV.76. Kada čovek ne opaža najviše, osrednje ni najniže uzroke, um više ne podleže rađanju. Kako može da bude posledice bez uzroka?

IV.77. Nenastala svest, oslobođena uzroka, apsolutna je i neprekidna - celokupno postojanje se opaža nenastalom i nedualnom svešću.

IV.78. Spoznavši istinu neuzročnosti, i ne prihvatajući nijedan pojedinačni uzrok, čovek se oslobađa straha, patnje i želje.

IV.79. Kada je identifikovan s nerealnim, on je obavijen njime. Kada čovek shvati pravu prirodu nerealnog, oslobađa svest od identifikacije i vraća se sebi.

IV.80. Oslobođena svih veza i aktivnosti, svest postaje nepokretna. To je ostvarenje Probuđenih (*buddhanam*). To je nediferencirano, nerođeno i nedualno stanje.

IV.81. Onaj koji je nerođen, uvek budan, bez snova - osvetljava sebe samim sobom. On je večno osvetljen samom svojom prirodom.

IV.82. Zbog pretenzija ovog ili onog učenja, Gospod ostaje skriven; uvek ga je teško otkriti.

IV.83. Oni kojima nedostaje sposobnost oštroumnog razlikovanja tvrde da on postoji, ili da ne postoji, ili (oba:) da postoji i ne postoji; ili je apsolutno nepostojeći, pa ga

prekrivaju svojim idejama o promeni, o nepromenljivom, ili o nepostojanju.

IV.84. Prianjanje uz neku od te četiri teorije drži Gospoda stalno skrivenim. Onaj ko vidi Gospoda izvan njih, istinski je znalac (*ḍnani*).

IV.85. Čemu još treba da teži onaj ko je utvrđen u stanju *Brahmana* - potpunog sveznanja, nedvojstva bez početka, sredine ili kraja?

IV.86. To je smernost *Brahmana*, njegova spontana smirenost, prirodna samokontrola. Tako znalac postiže mir.

IV.87. Obično stanje dualnosti združeno je s čulnom stvarnošću koje mu omogućava iskustvo. Isto takvo je i suptilno stanje gde nema objekata, već samo njihovog iskustva.

IV.88. Postoji i transcendentalno stanje bez objekata, bez iskustva - to je znanje poznato probuđenima koji o njemu svedoče.

IV.89. Kada trostruko znanje (o ovim stanjima) bude dostignuto, večno sveznanje postoji za čoveka celovitog uma.

IV.90. Najpre se ovo mora znati: šta treba da se izbegava; šta treba znati; šta je prihvatljivo, i šta treba sprečiti. Posebno od svega ovoga je ono što treba znati. Ostalo su pretpostavke.

IV.91. Sve tvorevine (*dharme*) su po svojoj prirodi uobličenje prostora (*akaše*) i večne su. Među njima nema apsolutno nikakve raznovrsnosti.

IV.92. Po svojoj suštini sve tvorevine su svetlosne od iskona (*adibuddhah*), i ta svetlost im daje trajan oblik i suštinu. Onaj

ko to zna je smiren, ne treba mu više znanja, spreman je za besmrtnost.

IV.93. Sve tvorevine su od iskona blažene, nerođene, prirodno lišene vezanosti, u jedinstvu i nepodeljene. Stoga su nenastale, istog porekla i božanske.

IV.94. Za one koji su opčinjeni raznovrсноšću, koji lutaju dualizmom i uvek raspravljaju o mnoštvu - za njih nema savršenstva. Za njih se kaže da su jadni.

IV.95. Samo oni koji su utvrđeni u spoznaji o svojoj nerođenosti, veliki su znalci u ovome svetu. Ljudi ih ne razumeju.

IV.96. Smatra se da je znanje inherentno nenastalim tvorevinama, da je nerođeno i apsolutno, i otuda lišeno odnosa vezanosti.

IV.97. Prihvatanje najbeznačajnijeg iskušenja merilo je nerazlikovanja od nevezanosti; kako tada čovek može i da govori o uništenju koprene (*maje*)?

IV.98. Sve tvorevine (*dharme*) su iskonski čiste, nijedna nije bila zastrta koprenom (*maje*); one su prosvetljene (*buddhah*) i slobodne (*muktah*) od iskona; svesne su (*budhyante*) i stoga svoji gospodari.

IV.99. Znanje prosvetljenog čoveka ne odnosi se na predmete, i sva učenja ukazuju na to. Ovo nije rekao Buddha.

IV.100. Postizanje nezamislivog probuđenja (*buddhva*), neizmernog, nerođenog, u jedinstvu, svetog i nepodeljenog, duboko poštujemo najbolje što možemo.

Kraj